

POSTANOWIENIE

Dnia 24 lutego 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Wojciech Katner

SSN Agnieszka Piotrowska

w sprawie z powództwa T. W.

przeciwko Spółdzielni Budowlano-Mieszkaniowej "P."

z siedzibą w W.

o zobowiązanie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 24 lutego 2016 r.,

zażalenia powoda na postanowienie Sądu Apelacyjnego

z dnia 6 sierpnia 2015 r.,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 6 sierpnia 2015 r. Sąd Apelacyjny odrzucił skargę kasacyjną powoda T.W. wniesioną od wyroku tego Sądu z dnia 10 lutego 2015 r. W uzasadnieniu orzeczenia Sąd Apelacyjny wskazał, że skarżący nie uiścił należnej opłaty sądowej od wniesionej skargi kasacyjnej, a tym samym ta, jako nieopłacona, podlega odrzuceniu na podstawie art. 396⁶ § 2 k.p.c.

W zażaleniu na postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej powód zarzucił naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. podnosząc, że Sąd Apelacyjny nie zbadał wszechstronnie zgłoszonego wniosku o zwolnienie z obowiązku uiszczenia opłaty sądowej od skargi kasacyjnej. W konsekwencji błędnie przyjął, iż skarżący ma możliwość poczynienia oszczędności we własnych wydatkach umożliwiających mu uiszczenie opłaty sądowej od skargi kasacyjnej. Powód wskazał, że w ramach współwłasności małżeńskiej, posiada środki pieniężne w kwocie 80.000 złotych na lokacie bankowej. Zgromadzone środki mają służyć w przyszłości zaspokojeniu poważniejszych, rosnących wydatków związanych z jego leczeniem i rehabilitacją. Jednocześnie zaznaczył, że wydatek kwoty 9.250 zł związanej z koniecznością uiszczenia opłaty sądowej od skargi kasacyjnej stanowiłby znaczące uszczuplenie środków zgromadzonych na lokacie bankowej jako zabezpieczenie na przyszłość jego i żony. Nadto skarżący podniósł, że w uprzednio toczącej się sprawie dotyczącej uregulowania prawa powoda w odniesieniu do spornego lokalu mieszkalnego uzyskał on częściowe zwolnienie od obowiązku uiszczenia opłaty sądowej, w tym również od opłaty od skargi kasacyjnej.

Postanowieniem z dnia 14 stycznia 2016 r. Sąd Najwyższy, na podstawie art. 63 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r. poz. 499), zwrócił akta sprawy Sądowi Apelacyjnemu do sporządzenia uzasadnienia postanowienia tego Sądu w przedmiocie odmowy zwolnienia powoda od opłaty od skargi kasacyjnej. Sąd Najwyższy zaznaczył, że zażalenie wniesione przez powoda w swej istocie zawiera wniosek o kontrolę zasadności wydanego przez Sąd Apelacyjny postanowienia z dnia

7 lipca 2015 r. (k. 323 akt) - oddalającego wniosek powoda o zwolnienie od opłaty od skargi kasacyjnej - a które to orzeczenie miało wpływ na rozstrzygnięcie zawarte w zaskarżonym postanowieniu (art. 380 w zw. art. 394¹ § 3, art. 398²¹ k.p.c. i art. 397 § 2 k.p.c.). Właściwa ocena podniesionego w zażaleniu zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. wymaga uprzedniego wskazania przez Sąd Apelacyjny motywów wydania przez ten Sąd postanowienia z dnia 7 lipca 2015 r. o odmowie zwolnienia powoda od opłaty sądowej od skargi kasacyjnej.

W sporządzonym następnie uzasadnieniu powołanego wyżej postanowienia Sąd Apelacyjny, odwołując się do złożonego przez powoda oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania, wskazał, że powód wraz z żoną osiągają stały dochód miesięczny w wysokości 4.551,90 zł oraz posiadają lokatę bankową, na której zgromadzone są środki w wysokości 85.000 zł. W ocenie Sądu Apelacyjnego, osiągany przez powoda dochód oraz wysokość zgromadzonych oszczędności pozwalają na uznanie, że może on pokryć w całości opłatę od skargi kasacyjnej bez uszczerbku dla podstawowych potrzeb własnych i rodziny.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na postanowienie z dnia 7 lipca 2015 r. o oddaleniu wniosku o zwolnienie powoda od opłaty sądowej od skargi kasacyjnej nie przysługiwało zażalenie do Sądu Najwyższego ze względu na treść art. 394¹ k.p.c. Dopuszczalne jest natomiast wniesienie do Sądu Najwyższego zażalenia na postanowienie sądu drugiej instancji o odrzuceniu skargi kasacyjnej (art. 394¹ § 1 k.p.c.). Zawarty w tymże zażaleniu zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. wraz z wnioskiem o uchylenie postanowienia z dnia 7 lipca 2015 r. w istocie zmierza do poddania kontroli wymienionego orzeczenia odmawiającego zwolnienia powoda od kosztów sądowych, które miało wpływ na wynik sprawy, bowiem stanowiło podstawę do odrzucenia skargi kasacyjnej wniesionej przez skarżącego. W judykaturze reprezentowane jest stanowisko, że postanowienie sądu drugiej instancji, na które nie przysługuje zażalenie może być przedmiotem kontroli Sądu Najwyższego na podstawie art. 380 w zw. z art. 398²¹ k.p.c. (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2000 r., I CZ 259/99, BSN 2000, nr 7, poz. 8,

z dnia 15 stycznia 2001 r., II CZ 197/04, nie publ., z dnia 21 listopada 2001 r., I CZ 165/01, OSNC 2002, nr 7-8, poz. 102, z dnia 23 września 2004 r., III CZ 71/04, nie publ.), w tym także w ramach zażalenia na postanowienie sądu drugiej instancji na postanowienie kończące postępowanie w sprawie (art. 380 w związku z art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c.).

W pierwszej kolejności podnieść należy, że w następstwie zmiany systemu środków zaskarżenia w postępowaniu cywilnym polegającej na przekształceniu kasacji w skargę kasacyjną będącą środkiem zaskarżenia od prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji, konieczne jest ponowne rozważenie kwestii zwolnienia strony (uczestnika) od kosztów sądowych, po wydaniu przez ten sąd wyroku lub postanowienia kończącego postępowanie w sprawie, na które przysługuje skarga kasacyjna. Uprawomocnienie się orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, równoznaczne z jego zakończeniem, oznacza bowiem odpadnięcie celu przyznania zwolnienia od kosztów sądowych, gdyż rozstrzygnięcie przez sąd o kosztach postępowania w tym orzeczeniu powoduje bezprzedmiotowość wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2008 r., III CZP 142/07, OSNC 2008, nr 11, poz. 112). Zatem, Sąd rozpoznając wniosek o zwolnienie skarżącego od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym jest zobowiązany dokonać oceny zgłoszonego wniosku na dzień orzekania, niezależnie od tego, że wnioskodawca, w toku postępowania w sprawie przed sądami powszechnym, korzystał ze zwolnienia z kosztów postępowania w całości lub części.

Postępowanie sądowe jest co do zasady odpłatne, a sąd nie podejmuje żadnej czynności na skutek pisma od którego nie została uiszczona należna opłata sądowa (art. 126² § 1 k.p.c.). Zgodnie jednak z art. 96 ust. 1 pkt 10 u.k.s.c., nie ma obowiązku uiszczenia kosztów sądowych - obejmujących także opłatę sądową - strona, która została zwolniona od kosztów sądowych przez sąd - w zakresie przyznanego jej zwolnienia. Według art. 102 ust. 1 u.k.s.c., zwolnienia od kosztów sądowych może się domagać osoba fizyczna, jeżeli złoży oświadczenie, z którego wynika, że nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Instytucja zwolnienia od kosztów sądowych,

stanowiąca wyjątek od zasady odpłatności postępowania sądowego, ma na celu umożliwienie osobom ubogim realizację przysługującego im prawa do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji). Tym samym, pomoc ta może być przyznana wyłącznie w sytuacji, w której niemożność poniesienia kosztów postępowania, w całości lub części, ma charakter obiektywny, na który strona nie ma realnego wpływu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 1987 r., I CZ 26/87, OSNC 1988, nr 7-8, poz. 103 oraz z dnia 4 lutego 2005 r., III SPP 11/05, OSNP 2005, nr 16, poz. 260). Wskazuje się przy tym w orzecznictwie, że ze zwolnienia nie może korzystać ta osoba, która ma możliwość dokonania stosownych oszczędności, przewidując możliwość prowadzenia postępowania sądowego i ponoszenia z tego tytułu określonych kosztów (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 lipca 1980 r., I CZ 99/80, z dnia 24 września 1984 r., II CZ 104/84 - nie publ. oraz z dnia 14 października 1983 r., I CZ 151/83, OSNC 1984, nr 5, poz. 82).

Uwzględniając powyższe za nieuzasadniony należy uznać zarzut zmierzający do podważenia zasadności postanowienia Sądu Apelacyjnego z dnia 7 lipca 2015 r. o odmowie zwolnienia powoda od opłaty od skargi kasacyjnej. Uzyskiwany przez skarżącego i jego żonę stały dochód miesięczny w wysokości 4.551,90 zł oraz zgromadzone na lokacie bankowej środki w wysokości 85.000 zł pozwalają na uznanie, że skarżący dysponował środkami umożliwiającymi pokrycie opłaty od skargi kasacyjnej bez uszczerbku dla zaspokajania potrzeb własnych i rodziny. Tym bardziej w sytuacji, w której - jak twierdzi powód - we wcześniejszym postępowaniach uzyskał częściowe zwolnienie od obowiązku uiszczenia opłat sądowych. Powód miał więc możliwość poczynienia stosownych oszczędności, bez uszczerbku w koniecznym utrzymaniu siebie i rodziny, które pozwoliłyby mu na zgromadzenie środków pieniężnych niezbędnych na pokrycie opłaty od skargi kasacyjnej w niniejszym postępowaniu. W tej sytuacji odmowa zwolnienia powoda od kosztów sądowych w postaci opłaty od skargi kasacyjnej była uzasadniona.

Zgodnie z art. 398⁶ § 2 k.p.c., nieopłacenie lub nienależyte opłacenie skargi kasacyjnej stanowi podstawę do jej odrzucenia przez sąd drugiej instancji. Ponieważ wniesiona przez skarżącego skarga kasacyjna nie została opłacona, a zatem zasadnie została odrzucona.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. postanowił, jak w sentencji.

eb